

EHDOTUS OIKEUSMINISTERIÖN ASETUKSEKSI TUTKINTAVANKILOINA TOIMIVISTA VANKILOISTA

Pääasiallinen sisältö

Ehdotuksen mukaan annettaisiin uusi oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista. Uudella asetuksella kumottaisiin voimassa oleva oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista (341/2017).

Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista ei enää täysin vastaa tutkintavankien sijoittamistarpeita. Ehdotettu uusi asetus vastaisi sisällöltään nykyistä asetusta vähäisin muutoksin. Tällä hetkellä Helsingin vankilaan voidaan sijoittaa vain sellaisia tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä. Jatkossa Helsingin vankilaan voitaisiin sijoittaa tutkintavankeja, jotka eivät ole saaneet käräjäoikeuden päätöstä. Lisäksi tällä hetkellä Kuopion vankila toimii vain miehille tarkoitettuna tutkintavankilana. Jatkossa Kuopion vankila toimisi myös naisille tarkoitettuna tutkintavankilana. Pyhäselän vankila ei enää toimisi naisille tarkoitettuna tutkintavankilana.

Näillä muutoksilla parannettaisiin tutkintavankeuteen määrättyjen alaikäisten poikien (15-17v), nuorten miesten (18-20v) ja naisten sijoittelua ja olosuhteita.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Rikosseuraamuslaitoksen tulosopimuksessa vuosille 2022-2025 on tulostavoitteena sovittu osastojen perustamisesta alaikäisille ja nuorille, naisille sekä vankiturvallisuutta vakavasti vaarantaville vangeille. Rikosseuraamuslaitos on 22.1.2021 tekemässään vankipaikkapäätöksessä (dnro 12/280/2019) linjannut vankipaikkojen valtakunnallisesta jakautumisesta. Tällöin on linjattu myös vuoden 2023 alusta perustettavista tutkintavankiosastoista. Helsingin vankilaan perustetaan 1.1.2023 lukien alaikäisten poikien tutkintavankiosasto (6 paikkaa) ja nuorten miesten tutkintavankiosasto (8 paikkaa). Kuopion vankilaan naisvangeille varataan oma kerros (yhteensä 16 paikkaa). Kerrokselle perustetaan kolme osastoa, jotka ovat tutkintavankiosasto (6 paikka), yhteydenpitörajoitusten vuoksi erillään pidettävien tutkintavankien osasto (4 paikkaa) ja vankeusvankien osasto (6 paikkaa). Osastot tulevat käyttöön vuoden 2023 alusta.

Näitä uudistuksia varten Rikosseuraamuslaitos on esittänyt oikeusministeriön tutkintavankiloina toimivista vankiloista antaman asetuksen 1 §:n muuttamista siten, että Helsingin vankilaan voidaan jatkossa sijoittaa alaikäisiä ja nuoria tutkintavankeja, jotka eivät ole vielä saaneet alioikeuden päätöstä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos esittää Kuopion vankilan lisäämistä 2 §:ssä lueteltuihin naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimiviin vankiloihin.

Tutkintavankeudesta annetun lain 2 luvun 6 §:n mukaan tarkemmat säännökset tutkintavankilana toimivista vankiloista annetaan oikeusministeriön asetuksella.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Tähän kirjoitetaan, että asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella ajalla xx. Lausunnon antoivat xx, xx. Tiedot lausuntokierroksesta ovat osoitteessa xx.

Asetus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

3.1 Nykytilan kuvaus ja arviointi

Tutkintavankiloina toimivista vankiloista annetussa oikeusministeriön asetuksessa on määritelty sekä miehille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat vankilat että naisille tarkoitettut tutkintavankilat.

Asetuksen 1 §:n mukaan miehille tarkoitettuina tutkintavankiloina Helsingin, Jokelan, Kuopion, Kylmäkosken, Mikkelin, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Näistä vankiloista Helsingin, Pelson ja Sukevan vankilaan voidaan sijoittaa vain sellaisia tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuoimioistuimen päätöstä ja suostuvat sijoitukseen.

Asetuksen 2 §:n mukaan naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Oulun, Pyhäselän, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila.

Oikeusministeriö asetti 14.1.2020 hankkeen selvittämään tutkintavankien vankilaan sijoittamista sekä vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamista. Hankkeessa toimii ohjausryhmä oikeusministeriön johdolla (14.1.2020-31.12.2023) ja työryhmä Rikosseuraamuslaitoksen johdolla (16.3.2020-31.12.2023).

Tutkintavankien sijoittamista pohtinut työryhmä antoi loppuraporttinsa¹ 26.4.2021. Raporttiin työryhmä kokosi esityksen tutkintavankien sijoittamisesta ensin vuoteen 2025 mennessä ja tämän jälkeen vuoteen 2035 mennessä. Vuoteen 2025 mennessä ehdotettiin muun ohella, että naistutkintavankipaikkoja tulisi olla Oulun vankilassa, Vaasan vankilassa, Turun vankilassa, Hämeenlinnan vankilassa, Vantaan vankilassa ja Kuopion vankilassa. Tähän viitaten työryhmä ehdotti, että Kuopion vankilaan perustettaisiin miehistä eriytetty osasto naistutkintavangeille. Kuopion vankilaa kehitettäisiin siten tutkintavankilapainotteisemmaksi.

Tutkintavankien sijoittamista pohtineen työryhmän loppuraportissa ei otettu kantaa alaikäisten 15-17-vuotiaiden ja nuorten 18-21-vuotiaiden tutkintavankien sijoituslaitoksiin, koska heitä koskien oli erillinen selvitystyö käynnissä. Rikosseuraamuslaitoksen selvitys Alaikäiset ja nuoret vangit² valmistui 30.8.2021.

¹ Tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen, tutkintavankien sijoittamista pohtivan työryhmän loppuraportti, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 6/2021.

² Alaikäiset ja nuoret vangit -selvitys, alaikäisten ja nuorten vankien vankilaan/vankiosastolle sijoittaminen sekä toimintojen ja turvallisuuden valmistaminen, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 5/2021.

Alaikäisiä koskevan selvityksen kehittämisehdotukset sijoittelun osalta ovat tiivistetysti seuraavat. Alaikäisten ja nuorten vankien sijoittelua tulisi keskittää, jotta riittävät palvelut saadaan varmistettua ja alaikäiset sijoitettu erilleen täysi-ikäisistä. Täysi-ikäisen vangin kohdalla lainsäädäntö ei rajaa sijoittelua samalla tavoin, kuin alaikäisen kohdalla. On kuitenkin tärkeä huomioida nuorten (18-20-vuotiaiden) kohdalla riittävät tukitoimet ja nuoresta iästä johtuvat erityistarpeet. Raportin mukaan erityisesti alaikäisten sijoittelu on vaikeasti ratkaistava kokonaisuus. Alaikäisiä vankeusrangaistusta suorittavia on maassamme vain muutamia vuosittain ja heille erillisten osastojen perustaminen lähelle jokaisen kotipaikkaa ei ole mahdollista. Lisäksi mahdollisuus sijoittaa alaikäisiä tutkintavankeja useampaan yksikköön tulisi ratkaista. Raportissa ehdotettiin, että alaikäiset ja nuoret vangit keskitetään Oulun, Jyväskylän, Turun, Hämeenlinnan, Vantaan, Helsingin ja Keravan vankiloihin.

Rikosseuraamuslaitoksen vankipaikkapäätös 22.1.2021 pohjautuu näihin selvityksiin siltä osin, kuin siinä on linjattu naistutkintavankiosaston perustamisesta Kuopion vankilaan sekä alaikäisten poikien ja nuorten miesten tutkintavankeusosastojen perustamisesta Helsingin vankilaan.

Tutkintavankien sijoittamistarpeita on selvitetty laajasti osana laajempaa säädösvalmisteluhanketta. Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista ei enää vastaa edellä kuvatuissa selvityksissä esitettyjä tutkintavankien sijoittamistarpeita.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Ehdotettu uusi oikeusministeriön asetus muuttaisi nykytilaa seuraavasti.

Miespuoliset tutkintavangit

Ehdotuksen mukaan Helsingin vankilaan voitaisiin jatkossa sijoittaa myös sellaisia vangittuja, jotka eivät vielä ole saaneet käräjäoikeuden päätöstä. Muun ohella turvallisuusseikoista johtuen alaikäisten ja nuorten tutkintavankien osastoja tarvitaan Vantaan vankilan lisäksi muihin laitoksiin. Helsingin vankilassa on mahdollista kiinnittää erityistä huomiota alaikäisten erillään pitoon aikuisista ja perustaa omat osastot sekä alaikäisille pojille (15-17v) että nuorille miehille (18-20v).

Rikosseuraamuslaitoksen vankipaikkapäätöksen 22.11.2021 mukaisesti Helsingin vankilana on jo 1.1.2022 lukien perustettu erilliset vankeusvankiosastot alaikäisille pojille (4 paikkaa) ja nuorille miehille (8 paikkaa). Nyt 1.1.2023 lukien Helsingin vankilaan perustetaan vielä erilliset tutkintavankiosastot sekä alaikäisille pojille (6 paikkaa) että nuorille miehille (8 paikkaa). Näillä erityisryhmillä on siten jatkossa jatkumo tutkintavankeudesta vankeusvankeuteen saman laitoksen sisällä. Helsingin vankilaan keskittyy myös vahva erityisosaaminen alaikäisten ja nuorten vankien kanssa työskentelyyn parhaillaan käynnissä olevan kehittämistyön ja myönnettyjen lisäresurssien kautta.

Naispuoliset tutkintavangit

Ehdotuksen mukaan Pyhäselän vankila toimisi jatkossa ainoastaan miehille tarkoitettuna tutkintavankilana eikä sinne sijoitettaisi naistutkintavankeja. Jatkossa naistutkintavankeja voitaisiin sijoittaa Kuopion vankilaan. Tällä hetkellä Kuopion vankilaan voidaan sijoittaa vain miespuolisia tutkintavankeja.

Kuopion vankilalla on keskeinen sijainti vankikuljetusten risteysenä, joka on peruste naisten sijoittamiselle Kuopioon. Lisäksi tutkintavankien osalta merkitystä on sillä, että Kuopiossa sijaitsevat sekä Pohjois-Savon käräjäoikeuden kanslia että Itä-Suomen hovioikeus. Käytännössä on havaittu tarve asuttaa naistutkintavankeja Kuopiossa vankikuljetusten aikana. Kuopion vankilassa ei kuitenkaan ole tähän asti ollut naisvankien sijoittamiseen soveltuvia tiloja.

Rikosseuraamuslaitoksen vankipaikkojen valtakunnallista jakautumista koskevan päätöksen 22.12.2021 mukaan Kuopion vankilaan naisvangeille varataan oma kerros (yhteensä 16 paikkaa). Kerrokselle perustetaan kolme osastoa, joihin sijoitetaan tutkintavankeja (6 paikkaa), yhteydenpitorajoituksen vuoksi erillään pidettäviä tutkintavankeja (4 paikkaa) ja vankeusvankeja (6 paikkaa). Osastot tulevat käyttöön vuoden 2023 alusta.

Perustettavien naisosastojen olosuhteisiin on nyt tarkoitus kiinnittää erityistä huomiota. Sijainti on fyysisesti eri vankilarakennuksessa, jolloin olosuhteet voidaan luoda paremmiksi. Kerroksella toteutetaan ns. tarkempi osastointi, joka mahdollistaa tutkintavankien erillään pitämisen vankeusvangeista. Lisäksi sellaiset tutkintavangit, joilla on yhteydenpitorajoitus, on mahdollista pitää erillään. Parhaillaan suunnitellaan järjestelyjä ja muutostöitä, jotka varmistavat sen, että olosuhteet ja palvelut vastaavat naisten erityistarpeita.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla on vaikutusta Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Ehdotuksen mukaan alaikäisiä ja nuoria tutkintavankeja sijoitettaisiin jatkossa Helsingin vankilaan. Helsingin vankilassa tulee kiinnittää erityistä huomiota näiden ryhmien erilliseen osastointiin, joka on vankeusvankien osalta toteutettu jo 1.1.2022 alkaen ja tutkintavankien osalta toteutuu 1.1.2023 alkaen. Muutokset voidaan toteuttaa Rikosseuraamuslaitokselle varattujen määrärahojen puitteissa.

Ehdotettu muutos parantaisi naistutkintavankien sijoittelua ja olosuhteita, koska Kuopion vankilan uusien osastojen toiminnot suunnitellaan naisten tarpeisiin ja naisten turvallisuus otetaan huomioon osaston sijainnissa ja järjestelyissä. Parhaillaan suunnitellaan järjestelyjä ja muutostöitä, jotka varmistavat sen, että olosuhteet ja palvelut vastaavat naisten erityistarpeita. Muutokset voidaan toteuttaa Rikosseuraamuslaitokselle varattujen määrärahojen puitteissa.

Ehdotetuilla muutoksissa ei ole arvioitu olevan vaikutusta poliisin eikä tuomioistuinten toimintaan.

5 Lausuntopalaute

Tähän kirjoitetaan saatu lausuntopalaute tiiviisti ja tuodaan esiin se, miten palaute otettiin huomioon asetuksen valmistelussa.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §

Pykälässä säädettäisiin miehille tarkoitetuista tutkintavankiloista.

Ensimmäisessä momentissa lueteltaisiin miehille tarkoitettut tutkintavankilat, jotka ovat: Helsingin, Jokelan, Kuopion, Kylmäkosken, Mikkelin, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila.

Toisessa momentissa täsmennettäisiin ne miehille tarkoitettut tutkintavankilat, joihin voitaisiin sijoittaa ainoastaan käräjäoikeuden ratkaisun jälkeen vangittuina pidettyjä miehiä, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä. Nämä vankilat ovat Pelson ja Sukevan vankila. Toisesta momentista poistettaisiin maininta Helsingin vankilasta, jolloin Helsingin vankilaan voitaisiin sijoittaa vangittuja, jotka eivät vielä ole saaneet käräjäoikeuden päätöstä.

2 §

Pykälässä säädettäisiin naisille tarkoitetuista tutkintavankiloista. Pykälässä säädettäisiin, että naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Kuopion, Oulun, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Pykälää muutettaisiin siten, että Kuopion vankila lisättäisiin naisille tarkoitettujen tutkintavankiloiden luetteloon ja Pyhäselän vankila poistettaisiin luettelosta.

3 §

Pykälän ensimmäisessä momentissa säädettäisiin voimaantulosta. Toisessa momentissa säädettäisiin siitä, että asetuksella kumottaisiin asetus 341/2017.

7 Voimaantulo

Ehdotetut muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023. Ehdotettu voimaantuloajankohta on ajoitettu siten, että tarvittavat osastojärjestelyt Helsingin ja Kuopion vankiloissa ehditään tehdä.

8 Esitys

Esitetään, että oikeusministeri antaa asetuksen tutkintavankiloina toimivista vankiloista.